

MILOŠ MINIC

Specijalni rat postaje sve izrazitiji oblik primene sile u savremenim međunarodnim odnosima

U pozivu generala Gračanina za ovaj okrugli sto bile su izložene teze koje bliže objašnjavaju sadržinu teme o kojoj danas treba da raspravljamo na ovom skupu. Naravno, bilo bi celishodnije da smo ranije raspolagali bar i sa uvodnom reči, ali, eto, nismo. Posle izlaganja generala Gračanina i uvodne reči generala Suše, u kojoj su izloženi rezultati rada radne grupe i ja bih izneo nekoliko napomena.

U tezama i u izlaganjima učinjen je pokušaj da se dâ jedan celovit pogled, o pitanju jedne pojave koja je nazvana *specijalni rat*. Taj naziv se u nas odomacio i ja se stoga ne čudim što je on upotrebljen i u samom nazivu teme današnjeg skupa. Meni su bliske mnoge tačke i pogledi izloženi u tezama i u ovim izlaganjima o toj pojavi, koju pratim od kada sam morao da se operativno bavim spoljnom politikom zemlje. Razume se, ja sam te poslove obavljao unazad deset i više godina.

Po mom mišljenju, u tezama je tačno rečeno da *specijalni rat* postaje sve izrazitiji metod i oblik primene sile u savremenim međunarodnim odnosima i da služi kao jedno od sredstava jedne države za ostvarivanjem agresivnih ciljeva protiv druge države ili drugih država.

Prema tome, *specijalni rat* spada u strategiju jedne države za ostvarenje ciljeva njene agresivne politike prema drugoj državi. U tezama je rečeno da *specijalni rat* postaje sve očiglednija supsti-

tucija oružane agresije. U uvodnoj reči je još više razvijena ta ideja. Upravo ona je postavljena kao osnovna ideja skupa o kojoj on treba da raspravlja. Ona je zasnovana na ocenama i konstatacijama o ratu u savremenim uslovima u vremenu nuklearnog oružja, postojanja blokova i supersila, i konfrontacije, rivalstva između njih oko sfera uticaja i interesa, u uslovima neminovnosti sveopšteg uništenja u slučaju novog svetskog rata itd., kao i da svi ti uslovi, sve te pretpostavke čine faktore koji ograničavaju mogućnost izbijanja ratnog sukoba, jer velike sile u isto vreme traže mogućnosti i načine izbegavanja međusobne sveopšte konfrontacije. Na tim se, istina približnim, prepostavkama i zasniva teza o tome da se specijalni rat sve očiglednije pojavljuje kao supstitucija oružane agresije.

Polazeći od pretpostavke da će ograničavajući faktori ubuduće još intenzivnije delovati, u tezama se predočava da će taj oblik, to jest *specijalni rat* doživeti još veću ekspanziju.

Meni te pretpostavke i ovakva mišljenja izgledaju osnovana umnogome i veoma važna, ako ne i najvažnija za određivanje odnosa prema pojavi takozvanog specijalnog rata i uopšte politici zaštite i odbrane naše zemlje od tog vida agresije.

Mada zasnovane na činjenicama o savremenim međunarodnim odnosima u celini, uključujući i oblast vojnih snaga i naoružanja, te pretpostavke ne mogu imati apsolutni značaj, mislim, u smislu da specijalni rat u potpunosti zamenjuje oružane sukobe, odnosno agresiju, invaziju, rat, oružani napad vojnim sredstvima. Činjenice iz ranijeg doba, naročito iz novijeg vremena pokazuju da je specijalni rat često prethodnica, priprema invazije, ratnog napada, vojne intervencije, jer se samo specijalnim ratovima u nekim konkretnim situacijama ne mogu ostvariti ciljevi agresivne politike. Specijalni rat, je, u stvari, uvek u kombinaciji sa drugim sredstvima kao što su vojna, ekonomska, politička itd.

Ako uzmemo primer Čilea 1973. godine, metodi i sredstva specijalnog rata bili su dovoljni za ostvarenje tuđih imperijalističkih ciljeva: rušenje socijalističke vlade Aljendea i uspostavljanje vojno-fašističke diktature tj. satelitskog režima. Nije ovaj skup prilika niti ima vremena da se analizira kako je izveden čitav taj poduhvat u Čileu, ali, najkraće, bilo je ovako: prvo, totalna ekonomska blokada, onda dejstva transnacionalnih kompanija, pa dejstva obaveštajnih službi, dejstva unutrašnjih vojnih faktora, sve to skupa — povezano sa unutrašnjim reakcionarnim snagama — dovelo je do ostvarenja cilja u Čileu, a da nije izvršena oružana agresija.

Ako uzmemo primer Kampučije, vidimo da Vijetnamu nije bilo dovoljno za ostvarenje njegovih ciljeva prema Kampučiji i u regionu samo primena sredstava i metoda specijalnog rata. Ja sam posetio Kampučiju i Vijetnam upravo u to vreme, pre invazije Vijetnama na Kampučiju, sa misijom da prenesem poruku druga Tita rukovodstvi- ma ove dve zemlje da učine sve da na miran način reše međusobne sporove. Tada sam iz neposredne blizine upoznao se i video jedan do krajnjih konzekvenci razgranat specijalni rat Vijetnama protiv Kampučije, u kome su svi faktori i sve komponente bili zastupljeni. Vijetnam je te ciljeve ostvario munjevitim ratom. Ali, uspešno izveden munjeviti rat bio je pripremljen specijalnim ratom koji je sa velikim intenzitetom trajao nekoliko godina, od trenutka kada je Kampučija posle povlačenja Amerikanaca ispoljila rešenost da bude nezavisna i nesvrstana, mada nesrećom, pod teškim i surovim režimom Pol Pota koji je olakšao svojom unutrašnjom i spoljnom politikom da Vijetnam ostvari svoje ciljeve. Drugo je pitanje što je nacionalni otpor naroda Kampučije nastavljen i što se do današnjeg dana rat nastavlja u Kampučiji.

Specijalni rat kao sastavni deo strategije, kao posebno sredstvo i primena tog sredstva za ostvarenje agresivnih ciljeva je, po mom mišljenju, poznat u istoriji ratova iz davnih vremena kao sredstvo i način kojim su se služili agresori. Primere imamo u ratovima evropskih sila iz 17. 18. i 19. veka.

Međutim, razvoj i široka primena sredstava i metoda specijalnog rata doživljavaju u periodu pripreme Hitlerove Nemačke, Musolinijeve Italije i Japana za drugi svetski rat. Naročito se Hitlerova Nemačka uspešno koristila specijalnim ratom, tj. time što mi danas zovemo specijalni rat (ja taj naziv uslovno primam, jer nema drugog, jer nismo pronašli drugi).

Hitlerova Nemačka je tu vrstu rata primenila u porobljavanju evropskih država jedne za drugom. Nije bilo evropske države u kojoj Hitlerova Nemačka nije bila uspela da uspostavi svoju »petu kolonu«. Takve su bile društvene prilike, okolnosti u Evropi, da je to fašističkoj Nemačkoj pošlo za rukom. U to vreme »peta kolona« je bio naziv za pojavu koju danas mi zovemo specijalni rat, to je bio jedan poseban oblik prodiranja, pripremanja agresije. Nemački nacisti su time pripremili invaziju na evropske zemlje. Tako je to bilo od Norveške do Jugoslavije.

Aprilski rat 1941. godine, rasulo, kapitulacija stare Jugoslavije za nekoliko dana, rezultat su, u prvom redu, unutrašnjeg stanja u

zemlji pod monarhijom, stanja dubokih nacionalnih i socijalnih suprotnosti, nacionalnog i socijalnog ugnjetavanja, velikosrpske buržoaske monarhističke hegemonije, truleži buržoaskog društvenog uređenja itd. Ali bila je veoma značajna uloga »pete kolone« u pripremi tog rasula, u pripremi porobljavanja Jugoslavije. Izgledalo je da je Hitlerova Nemačka sa paktom od 25. marta 1941. godine, zaključenim sa vladom Cvetković-Maček, postigla svoj cilj: pretvaranje Jugoslavije u svog satelita bez oružane agresije. Pobuna naroda srušila je tu vlast i taj pakt, i tada Hitler nije imao drugog izbora, morao je izvršiti invaziju. Dugogodišnji rad »pete kolone«, koji je duboko prodro u sve pore i odnose u zemlji uključujući i vojsku, u svakom pogledu je pripremio teren za brzi uspeh nemačkih armija u tom ratu, uspeh koji je, u stvari, isključio svaki ozbiljniji oružani otpor.

Primena takozvanog specijalnog rata širi se naročito posle drugog svetskog rata.

U periodu hladnog rata naročito se razvija, izgrađuje, usavršava taj vid agresivnog delovanja, pre svega velikih sila. Ja ne kažem isključivo već pre svega, jer se slažem sa mišljenjem da se time ne služe samo velike sile, nego se tim sredstvima koriste i druge države. Stvaraju se posebne organizacije u okviru državne strukture za vođenje takvog ratovanja: psihološkog, propagandnog, obaveštajnog, subverzivnog, diverzije itd. Široko se koriste sva ta sredstva. Treba otvoriti arhive i videle bi se razmere primene tih sredstava. Amerikanci su otvarali deo tih arhiva, pa se vidi, otprilike, šta je specijalni rat. Što druge velike sile neće ni toliko da otvaraju arhive, veoma su razumljivi razlozi — boje se kompromitovanja svoje politike prema nekim drugim državama.

Široko se koristi neprijateljska emigracija protiv pojedinih zemalja posle drugog svetskog rata. U preko 150 lokalnih ratova, koliko ih je bilo po završetku drugog svetskog rata do danas, veliki broj je vojnih udara ili nasilnih smena vlada i režima drugim sredstvima. U većini slučajeva umešane su velike sile i umešana su sredstva i metodi takozvanog specijalnog rata. Ukoliko velike sile nisu neposredno vršile invazije, vojne intervencije i vodile ratove, kao što je bio slučaj Koreje, Avganistana itd., služile su se sredstvima specijalnog rata.

Naša zemlja je bila, odmah po završetku rata i oslobođenju, izložena teškom pritisku sa Zapada i to upravo metodima i sredstvima specijalnog rata, a posebno širokim korišćenjem jugoslovenske neprijateljske fašističke i terorističke i druge emigracije. Sve do danas,

takvo ponašanje prema Jugoslaviji traje. Nastupali su periodi jakog intenziteta i periodi opadanja intenziteta, zavisno od kretanja ukupnih međunarodnih odnosa, pre svega, konfrontacije između blokova i velikih sila. Pa čak i u zemljama sa kojima imamo normalne, pa čak i dobre prijateljske odnose i razvijenu saradnju, postoje unutrašnje snage koje forsiraju, održavaju kontinuitet akcija koje idu na subverziju u Jugoslaviji, koja spada u takozvani specijalni rat. Prema tome, dejstvovanje prema Jugoslaviji u vidu takvog jednog ratovanja sa Zapada do danas nije prekinuto. U poslednje vreme, u poslednje dve do tri godine takvo delovanje je pojačano, što se može dokazati mnogim informacijama.

Posebno je naša zemlja bila izložena teškom pritisku između 1948—1953. godine, koji je pokrenuo i kojim je rukovodio Staljin, koristeći Informbiro komunističkih partija, u kome su bila angažovana sva raspoloživa sredstva, pre svega, raspoloživa sredstva Sovjetskog Saveza i zemalja narodne demokratije. Korišćena su sva sredstva osim oružanog napada, invazije. Cilj je bio likvidiranje nezavisnosti Jugoslavije i njeno pretvaranje u satelita. To je bila najpotpunija i svestrano organizovana akcija sastavljena iz svih mogućnih komponenata koje mi sada ocenjujemo kao sadržinu specijalnog ratovanja, od ekonomske blokade, propagande, špijunaže, diverzije, psihološkog pritiska, raznih demonstracija na granici, uključujući vojne demonstracije sa jakim snagama oko naših granica itd. Ali, sve se to završilo bez oružanog napada i bez uspeha, a cilj nije ostvaren. Naši narodi i narodnosti, naša socijalistička revolucija, predvođena Komunističkom partijom Jugoslavije, na čelu s drugom Titom, pružili su uspešan otpor tom opasnom i teškom pritisku. Nije se ponovila tragična sudbina stare Jugoslavije. Nova Jugoslavija, izrasla iz narodno-oslobodilačke borbe, iz narodne socijalističke revolucije pokazala je nosalomljivu snagu, iako je bila potpuno ratom razorena, opljačkana, osiromašena, na ivici gladi. Dakle, u opštenarodnom otporu, ogromnoj sili pritiska jedne supersile koju su podržale i druge socijalističke zemlje i komunističke partije, naša zemlja se uspešno suprotstavila.

Neki naši prijatelji s kojima sada imamo dobre odnose ljute se kada mi o tome govorimo, kao da treba to zakopati negde, zaboraviti. Međutim, kada raspravljamo na skupovima čijim je učesnicima stalo da dođu do suštine stvari, do istine, mi moramo da oživimo ta sopstvena iskustva da bismo bolje razumeli savremene pojave.

I kasnije su, u više slučajeva, revolucije uspešno odolevale specijalnom ratu. Navešću samo primer Kube. Kuba je dve decenije odolevala pritisku sredstava specijalnog ratovanja, koja je koristila poli-

tika vlade SAD, a to traje i do danas. Ili, primer Vijetnama: ni specijalni ni otvoreni rat, vojna intervencija SAD nisu mogli slomiti Severni Vijetnam, znači deo podeljenog Vijetnama, ni slomiti oslobodilačku borbu vijetnamskog naroda u Južnom Vijetnamu, niti sprečiti pobedu vijetnamskog naroda i oslobođenje celog Vijetnama. Najnoviji primer iranske revolucije, takođe je poučan. Ogromnoj sili SAD, iranska revolucija suprotstavila se snagom revolucionarnih masa, i sve do danas ona ima podršku tih masa i ispoljava veliku snagu, iako iransko-irački rat toj revoluciji otežava jedan normalan razvoj. Zapravo, unutrašnjim snagama u toj revoluciji nije dopušteno da se izdeferenciraju i da revolucija krene putem izgradnje jednog novog Irana na tekovinama te revolucije koja je srušila jedan despotski režim i hegemoniju jedne supersile. I pored svega, ta revolucija odoleva »bušenju« velikih sila i prikrivenim i manje prikrivenim sredstvima specijalnog ratovanja. Teško se danas može predvideti kojim putem će to teći, jer se iransko-irački rat nastavlja.

Mnogi antikolonijalni oslobodilački pokreti i borbe u procesu raspada svetskog kolonijalnog sistema, od oslobodilačke borbe Alžira, Angole i ostalih portugalskih kolonija, naneli su poraze nadmoćnim kolonijalnim silama i imali su snagu socijalnih revolucija. Ti oslobodilački pokreti bili su nosioci težnje za nacionalnim oslobođenjem i težnje narodnih masa za društvenim preobražajem, za socijalnim oslobođenjem.

Sve te primere naveo sam da bi se izveo sledeći zaključak: snage velikih sila nisu svemoćne kad se suoče sa revolucijama i oslobodilačkim pokretima i borbama koje su pokrenule narodne mase, sa revolucionarnim narodima koji traže nacionalno i socijalno oslobođenje, koji znaju šta brane i zašto brane. U tim slučajevima ni specijalni rat, ni otvorene agresije, po pravilu, ne postižu uspehe. Time dolazimo do pitanja zaštite i odbrane, o sredstvima odbrane i o strategiji koja se može uspešno suprotstaviti i toj formi ratovanja kao što je specijalno ratovanje. Za sve nezavisne zemlje važe neke zajedničke pretpostavke, kada je reč o odbrani od specijalnog ratovanja.

Zaštita i odbrana od opasnosti specijalnog rata mora biti sastavni deo opšte strategije zaštite i odbrane nezavisnosti, suvereniteta, teritorijalnog integriteta, samostalnosti u unutrašnjoj i spoljnoj politici, samostalnosti u odlučivanju o putu društvenog razvoja.

Od oružanog napada, oružane agresije može se agresor odvratiti ako mora računati sa organizovanom odbranom, sa velikim žrtvama, sa velikim rizicima i sl. Ali, od specijalnog rata, tj. od aktivnosti

1587
koje pod tim podrazumevamo, kako praksa pokazuje, teško je ostvariti odvracanje, s obzirom na metode, oblike i sredstva kojima se služi. Stoga, čini mi se, za zaštitu i odbranu od tih aktivnosti, od specijalnog ratovanja, imaju trajan i odlučujući značaj strategijske pretpostavke zaštite i odbrane uopšte. A to su: ako je u pitanju Jugoslavija, na prvom mestu politička stabilnost. To znači razvoj socijalističkog samoupravljanja, jačanje bratstva, jedinstva i ravnopravnosti naroda i narodnosti, izgrađivanje, učvršćivanje federativnog uređenja, jačanje masovnih društvenih i političkih organizacija tj. organizovanih socijalističkih snaga itd.

Drugo, ekonomska stabilnost, progres, razvoj. Koliko je zemlja ekonomski stabilna i postiže stalni rast u ekonomici i u svim drugim oblastima utoliko je taj faktor odbrane više zagarantovan.

Treće, politika nesvrstanosti, kao dosledna socijalistička spoljna politika Jugoslavije.

Četvrto, masovna socijalistička svest u širokim slojevima naroda, pre svega u radničkoj klasi.

Peto, jugoslovenski socijalistički patriotizam, koji negujemo i razvijamo.

Jedina zaštita i od specijalnog rata jeste naša opšta strategija zaštite i odbrane. Značaj te strategije, tih strategijskih faktora je veći i važniji ukoliko je manja politička i ekonomska stabilnost, ukoliko su unutrašnje društvene protivrečnosti i suprotnosti zaoštrenije, ukoliko društvo sa manje uspeha rešava društveno-ekonomske probleme. Ako se jedna zemlja zaplete u sporove i sukobe sa nekom susednom zemljom, i ne uspeva da ih razreši, time stvara mogućnost za mešanje spoljnih sila, za izvođenje dejstava prema sebi koja mogu dovesti do efekata koji se postižu specijalnim ratovanjem.

Ako bismo analizirali današnji međunarodni položaj Jugoslavije, u kontekstu izvanredno teške i složene međunarodne situacije, mogli bismo doći do zaključka da ovi strategijski faktori zaštite i odbrane nezavisnosti, suvereniteta i teritorijalnog integriteta Jugoslavije od svih vidova ugrožavanja uključujući i specijalni rat, moraju biti u središtu pažnje ne samo Saveza komunista Jugoslavije i svih organizovanih socijalističkih snaga već i najširih narodnih masa svih naših naroda i narodnosti. Mnogo smo učinili — ako to postignemo.

Primer događaja na Kosovu govori dovoljno u prilog ovoga. Vidimo koliko spoljni faktori s budnom pažnjom prate situaciju u našoj

zemlji. Sem toga, oni su spremni da, zavisno od razvoja, pristupa, preduzmu određena dejstva, u skladu sa ciljevima svoje strategije i politike prema našoj zemlji.

Drugi primer je naša ekonomska situacija. Koliko spoljnih faktora priželjkuju da pretrpimo neuspeh u ostvarenju politike ekonomske stabilizacije. Jedni time žele da nas dovedu u ekonomsku, pa i u političku zavisnost. Drugi priželjkuju da se kompromituje sistem socijalističkog samoupravljanja i definitivno ukloni s puta takozvanom realnom socijalizmu, jedna od perspektivnih mogućnosti razvoja demokratskog socijalizma, i da se na taj način u krajnjoj liniji postigne, takođe, gubljenje naše ekonomske i političke nezavisnosti.

Meni se čini da je svest o značaju tih faktora, te situacije, verovatno i podstakla »Vojno delo« da na dnevni red ovog skupa postavi pitanje specijalnog rata. Mislim da je s pravom to pitanje postavljeno, iako sam mišljenja da na tu temu treba uključiti u diskusiju šire krugove, političke, naučne i društvene.

Za što potpunije razumevanje značaja ove pojave, koju nazivamo specijalni rat, značajna su dva momenta.

Prvo, primena sile, pretnje silom u svetu se šire. Vojni i vojno-industrijski faktori dobijaju sve veću ulogu. Naročito posle 1976. godine od kada je počelo zaoštavanje odnosa između supersila i vojno-političkih blokova. Moralna osuda agresije se širi u svetu. Otpor agresiji ili moralna osuda agresije šire se i u zemljama agresora. Za to imamo primera. Može se kazati da je Amerika pretrpela vojni poraz u Vijetnamu kada je intervencionistička politika vlade SAD pretrpela politički poraz u zemlji, kada je agresija u Vijetnamu doživela moralno-politički poraz i odlučan otpor u samoj Americi u najširim masama američkog naroda. I u Izraelu se po prvi put pojavio unutrašnji otpor izraelskoj agresiji u Libanu, izraelskim akcijama u Bejrutu. Ali, uprkos tome, još se praktikuje politika svršenog čina primenom sile i nastojanja da se legalizuje svršeni čin.

Uz sve to, u takvoj zaoštrenoj međunarodnoj situaciji kakva je danas, došlo je do jedne nepovoljne i opasne pojave — gubljenje uticaja i moći Ujedinjenih nacija, i kao faktora za čuvanje mira i bezbednosti u svetu, kako je rekao generalni sekretar OUN De Kueljar nedavno, i kao glavne međunarodne institucije za pregovaranje, sporazumevanje i rešavanje sporova.

Drugi momenat na koji želim da ukažem jeste da je ogroman broj nesvrstanih zemalja u teškom političkom i ekonomskom polo-

žaju, naročito ekonomskom. Dugovi zemalja u razvoju prešli su šest stotina milijardi dolara. Kamate zemalja u razvoju su u 1981. iznosile blizu pedeset milijardi i otplate preko pedeset milijardi dolara. Ove godine se računa da će otplate biti deset milijardi dolara više. Kamatama i otplatama odliva se više milijardi dolara nego što je sva pomoć i svi krediti koje nesvrstane zemlje i ostale zemlje u razvoju dobijaju od razvijenih zemalja. Mnoge zemlje u razvoju nalaze se pred ekonomskim i društvenim krahom. Opterećene ovakvim ekonomskim i drugim problemima, te zemlje imaju unutrašnju situaciju objektivno povoljnu za subverzivno delovanje spoljnih sila radi podrivanja u raznim oblicima. U nekim zemljama iz unutrašnjih razloga dolazi do prevrata, unutrašnjih socijalnih i drugih sukoba itd. Ali, u mnogim slučajevima mešaju se spoljni faktori, bilo da su to velike sile ili susedne zemlje itd.

Blokovi velikih sila vrše pritisak i ostvaruju prodore u nesvrstane zemlje. To je počelo još od Pete konferencije na vrhu nesvrstanih zemalja u Kolombu a proširilo se pred konferenciju u Havani. Sada, u ovoj teškoj međunarodnoj političkoj i ekonomskoj situaciji naglo se pojačava taj pritisak. Zemlje sa sistemom realnog socijalizma nalaze se u kriznoj situaciji. Nedavno sam pročitao jednu analizu o stanju u tim zemljama iz koje se vidi da je ekonomska situacija u nekima od tih zemalja izvanredno teška. Dokaza za to ima mnogo. Oni su poznati, pa nije potrebno da se zadržavam na primeru Poljske i drugih. Stoga za primenu metoda i sredstava specijalnog rata prema nekim od tih zemalja (primer je opet Poljska) ima objektivnih uslova u unutrašnjim teškoćama koje proživljavaju.

Mnoge zemlje imaju unutrašnju situaciju tešku i komplikovanu, pa su samim tim pogodne da postanu žrtve spoljnog pritiska i putem takozvanog specijalnog ratovanja. A izuzetnim zaoštavanjem odnosa između supersila i blokova stvorena je takva međunarodna atmosfera, takva međunarodna situacija u kojoj se prema mnogim zemljama preduzimaju takve aktivnosti, koje po svom sadržaju spadaju u kategoriju specijalnog rata, radi proširivanja sfera uticaja jedne sile na račun druge, jednog bloka na račun drugog.

Mi imamo mnogo razloga da o svemu tome vodimo računa i ne propustimo ništa što treba učiniti za zaštitu bezbednosti i nezavisnosti naše zemlje.